

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Страшинська Л.В, канд. екон. наук, доц.

Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України

м. Київ, бул. Шевченка, 60

Загальносвітовою тенденцією розвитку ринку харчових продуктів є підвищення їх екологічності, що базується на використанні екологічно чистої сировини. Тому протягом останніх років проблеми, пов'язані з поширенням в світі органічного землеробства набувають особливої актуальності.

Органічне землеробство – це технологія виробництва сільськогосподарської продукції, яка забороняє або значно обмежує використання синтетичних комбінованих добрив, пестицидів, регуляторів росту і харчових добавок. Технологія базується на використанні сівозмін, застосуванні в якості добрив рослинних залишків, гною і компостів, бобових рослин, органічних відходів виробництва, механічній обробці ґрунтів і використанні біологічних засобів боротьби з шкідниками і бур'янами в цілях підвищення родючості та покращання структури ґрунтів.

У багатьох країнах світу, зокрема США та Західної Європи, діє ринок збуту екологічно чистих продуктів харчування. За розрахунками фахівців щорічно обсяг світового ринку органічної продукції збільшується на 10-15% і у 2003 р. склав \$23-25 млрд. Щорічний продаж екологічно чистого продовольства до 2010 р. може досягти \$ 100 млрд.

З 2001 р. у США діють національні стандарти з органічного землеробства та маркування його продуктів. Згідно з цими стандартами продукція рослинництва, яка вирощується на рідкому гної, не відноситься до органічної. Крім того, триває дискусія стосовно того, чи можна віднести до органічних продукти, виготовлені з використанням генетично модифікованих (трансгенних) культур.

Ціна на продукцію органічного землеробства, як правило, на 40-50% вища, ніж на вирощену з допомогою мінеральних добрив, пестицидів, хімічних речовин, стимуляторів росту та інших засобів інтенсифікації землеробства. Однак, незважаючи на високі ціни, попит на продукцію органічного землеробства постійно зростає.

Цілком зрозуміло, що споживати таку продукцію можуть споживачі високо розвинутих країн (США, ЄС та ін.). Тому в цих країнах частка продажу такої продукції складає 90-95% загального обсягу її реалізації в світі. За прогнозами вчених, до 2010 р. в Європі під органічне землеробство буде використано понад 20% сільськогосподарських земель. Нині 10% продукції австрійського сільськогосподарства є органічного походження, Швейцарії – 7,8%, а у Великобританії 445 фірм вже займаються органічним землеробством.

Обсяги споживання продукції органічного землеробства у розрахунку на душу населення найвищі у Швеції, Німеччині, Данії, Австрії та США. Саме в цих країнах на державному рівні розгорнута компанія по популяризації споживання екологічно чистих продуктів, розроблені програми дотування сільськогосподарських виробників, що орієнтуються на вирощування даної продукції. Зокрема, з 1993 р. ЄС проводить політику підтримки фермерів в перші роки після переходу від звичайного до органічного агровиробництва. Це пов'язано з тим, що переорієнтація відбувається, як правило, протягом трьох років.

Наслідком такої політики є те, що в розвинутих країнах площі, відведені під органічне сільське господарство, постійно розширюються, збільшується кількість виробників екологічно чистих агропродуктів. В ЄС частка земель, переведених на

органічне землеробство, в середньому складає 4% або 5,1 млн. га. А всього у 2003 р. в світі під органічною продукцією було зайнято більше 24 млн. га.

Таблиця 1.

Органічне землеробство в ряді європейських країн у 2003 р.

Країна	Площа земель під органічним виробництвом, га	Частка земель, задіяних під органічне виробництво в країні, %	Кількість органічних господарств	Середня площа земель одного органічного господарства, га
Італія	1230000	7,94	56440	21,8
Великобританія	679631	3,96	3981	170,7
Німеччина	632165	3,7	14703	43,0
Іспанія	485079	1,66	15608	31,1
Франція	419750	1,4	10364	40,5
Австрія	285500	11,3	18292	15,6
Чехія	218114	5,09	654	333,5
Данія	174600	6,51	3525	49,5
Україна	164449	0,4	31	5304,8
Фінляндія	147943	6,6	4983	29,7
Угорщина	105000	1,8	1040	101,0
Португалія	70857	1,8	917	77,3
Голландія	38000	1,94	1528	24,9
Греція	31118	0,6	6680	4,7
Ірландія	30070	0,68	997	30,2
Бельгія	22410	1,61	694	32,3
Люксембург	2141	1,71	48	44,6

На жаль, на теперішній час в Україні майже відсутній внутрішній ринок органічної продукції, що пов'язано з високим рівнем цін на неї та невисокою платоспроможністю основної маси населення. Разом з тим, на міжнародному ринку органічних продуктів в рейтингу 100 найбільших країн-експортерів Україна посідає 16 місце по площам під органічну продукцію. Станом на 1.01.2003 р. в Україні таких площ стало більше на 45% (близько 240 тис. га). Органічні господарства функціонують в Київській, Полтавській, Вінницькій, Львівській, Луганській областях. Найбільш успішною вважається Одеська область, де тільки в Саратському районі сертифіковано 55,7 тис. га.

Незважаючи на те, що останнім часом родючість ланів різко погіршилася, у нашій державі запровадження органічного землеробства є перспективним напрямом. Це підтверджується напрацьованими розробками з інтенсивного нарощування родючого шару ґрунту за рахунок каліфорнійських червоних черв'яків, які можуть переробляти органічні рештки відходів, багаторічною практикою застосування зелених добрив (сидератів) для підвищення родючості ґрунту тощо.

В Україні є всі можливості поширити систему екологічного землеробства на великі площі й істотно збільшити виробництво екологічно чистих продуктів харчування. Для створення відповідних умов необхідно: опрацювати нормативно-законодавче поле та нормативну базу критеріїв оцінки стану земельних ресурсів країни; удосконалити механізм системи управління родючістю ґрунтів на екологічно чистих територіях; розробити сучасні технології одержання екологічно чистої продукції.

